

รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี
อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

The Development Model of Sustainable Religious Inheritors: A Case
Study of Wat Kiat Kaew Samakkhi, Sriratana District, Sisaket Province

พระอธิการอำพน จารุโณ (ดาราสาสตร์)

Phraathikan Amphon Jarupho (Darasas)

พระครูสุตธรรมาภีรัต (เย็นยง)

PhrakhruSutathammapirat (Yuenyong)

พระครูปริยัติกิตติวารรณ (ได้ทุกทาง)

Phrakru Pariyatkittiwan (Daithukthang)

พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน)

Phra Saksan Thanayutto (Sithon)

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

Thanarat Sa-ard-iam,

หลักสูตรพุทธศาสตดุขศึกษบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

Doctor of Buddhist Studies Program Surin Buddhist College

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail : Darasas11355@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 มกราคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 25 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ/ภาคสนาม โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น คือ คันถุระ และวิปัสสนาธุระ อันเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้พระภิกษุทั้งหลายได้ทำหน้าที่เป็นกัจจตุระ ที่พึงกระทำและศึกษาในด้าน ศิล สมาธิ และปัญญา ให้สมบูรณ์ต่อการดำเนินชีวิต 2) แนวคิดเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ จากกระบวนการศึกษา อันเป็นความรู้ที่จะเกิดขึ้นกับทุกคน แล้วนำมาพัฒนาน

ใช้ในการดำเนินชีวิต ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ในปัจจุบัน 3) รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เน้นศึกษาพระบาลีเป็นหลักส่วนวิชาสามัญจะเป็นวิชาการ โดยยึดแนวทางในพระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์อันเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสามเณร ที่ต้องเรียนด้านปริยัติ ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และวิปัสสนาธุระอันเป็นกิจที่เนื่องจากคัมภีร์ นำมาปฏิบัติเรียนรู้ให้เข้าใจ ตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศาสนทายาท, อย่างยั่งยืน, วัดเกียรติแก้วสามัคคี, จังหวัดศรีสะเกษ

ADSTRACT

The objectives of the article were 1) to study the principles of religious inheritor development according to the Buddhist method, 2) to study the concept of human resource development for sustainable development, and 3) to analyze the model of religious inheritor development for sustainable development of Wat LKiat Kaew Samakkhi, Sriratan District , Sisaket Province . It was the qualitative research with the fieldwork based on the related documentary data and the focus groups, presented by descriptive analysis.

The findings pointed out that 1)The principles of religious inheritor development according to the Buddhist method were Gantha-dhura and Vipassana-Dhura the Buddha instructed all the monks to do as their duties and to study morality (Sila), concentration (Samadhi), and wisdom (Panna) so as to fulfill their life living. 2) The concept of human resource development for sustainable development was the training to enhance knowledge and understanding through the study process, implementing the knowledge of everyone to develop oneself in life living in the present situation appropriately. 3)The model of religious heir development of Kiat Kaew Samakkhi Temple in Sriratan District, Sisaket Province for sustainable development emphasized the Pali language studies as the major subject with common subjects as the minor based on the Buddhist method as Gantha-dhura all the monks have to study in the aspect of Pariyattidhamma, the Bhuddha's doctrines and as Vipassana-dhura, the work derived from Gantha-dhura the monks have to practice to learn to comprehend according to the truth.

Keywords: Development, Religious Inheritors, Sustainable,Wat Kiat Kaew Samakkhi , Sisaket Province

บทนำ

พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อโลกแห่งความเชื่อ ซึ่งเป็นศาสนาหนึ่งที่มีพุทธศาสนิกชนทั่วไปตามแต่ละประเทศให้การยอมรับนำหลักคำสอนตามแนวทางของพระพุทธเจ้ามาเพื่อการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประเทศไทย พระพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวไทยนับเป็นเวลามาช้านาน (พระครูอาทรยติกิจ และคณะ, 2563: 51) มีผู้ศรัทธาออกจากเรือนมาอยู่ในร่มกาสาวพัตร์ มีผู้ศรัทธาอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาก็คือเป็นอันมากตลอด

ทั้งองค์พระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ พระองค์ ยังทรงมีพระราชศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาโดยตลอด เช่นกัน ด้วยพระพุทธศาสนานั้น มีจุดเด่นในการมุ่งอบรมสั่งสอนพุทธบริษัทให้เป็นคนมีศีลธรรม สามารถนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ การเรียนรู้หลักคำสอนพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง นับเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นศาสนทายาทเพื่อนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปสู่การปฏิบัติให้ถูกต้องได้ (พระครูสุตยาภรณ์, 2560: 1)

พระภิกษุสามเณรในฐานะศาสนทายาท จึงเป็นกำลังสำคัญในการนำหลักคำสอนออกไปเผยแพร่สู่สังคม ซึ่งเป็นงานที่มีความหมายและต้องให้ความสำคัญอย่างที่สุด ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสแก่ภิกษุในการออกประกาศศาสนา โดยสรุปว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” (วิ.ม. (ไทย) 4/8/40)

นับว่าเป็นกิจธุระตามพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้าโดยตรง ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้มีความถูกต้องตามเป็นจริง ซึ่งการพัฒนาศาสนทายาทในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมจะสามารถพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาได้ ปัจจุบันมีการจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยมีการอบรม มีการเรียนการสอนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เรียกได้ว่าเป็นการแนะแนวให้ผู้สนใจที่จะศึกษาทางพระพุทธศาสนาในคราวถึงวัยที่เหมาะสมแก่การอุปสมบทในอนาคตได้

ปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและด้านวัตถุโดยส่วนมากเมื่อเทียบกับนับถอยหลังไปประมาณ 30 ปี ทำให้เห็นว่า ยุคโลกาภิวัตน์ ยุคที่เศรษฐกิจ การเมืองมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบ (พระครูอาทรยติกิจ และคณะ, 2563: 52) ขวชิงอำนาจกันเป็นใหญ่ในการบริหารปกครองตามระบบผู้มีอิทธิพลหรือระบบอำนาจ-นิยม ในขณะเดียวกันผู้ที่เป็นศาสนทายาทอันเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมด้วยเช่นกัน สำหรับศาสนทายาทที่มีอยู่แล้วก็กลับไม่มีศักยภาพ ไม่เข้มแข็ง ด้วยกระบวนการเสริมสร้างระบบอ่อนแอ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทุกฝ่ายจะต้องจับมือกันแก้ไขให้ถูกวิธี โดยเฉพาะระบบการศึกษาของศาสนทายาท เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมสามารถตอบสนองนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาหรือภาครัฐได้ดี (พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2545) และสามารถช่วยลดปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่ง สำหรับผู้ที่ด้อยโอกาส ได้เข้ามาบรรพชาอุปสมบท แล้วจัดเข้าในระบบการศึกษาของสงฆ์เพื่อพัฒนาเป็นศาสนทายาทที่ดีต่อไป

วัดเกียรติแก้วสามัคคี ถือว่าเป็นโอกาสของคณะสงฆ์อีกทางหนึ่ง ในการพัฒนาศาสนทายาท โดยที่วัดเกียรติแก้วสามัคคีได้เปิดสำนักศาสนศึกษาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรเข้ามาศึกษาเรียนรู้ทั้งแผนกธรรมและบาลี จนพัฒนามาเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามใบอนุญาตของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ 5/2542 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2542 โดยได้ชื่อว่า “โรงเรียนพระปริยัติธรรมเกียรติแก้ววิทยา” ซึ่งมีพระภิกษุสามเณรสำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับชั้นอย่างเป็นที่น่าพอใจของคณะสงฆ์ และในปีพุทธศักราช 2557 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาตรัสโรงเรียนพระปริยัติธรรมเกียรติแก้ววิทยาเข้า

เป็นโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ อีกด้วย (สำนักศาสนศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี, 2566: 48)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แนวทางหรือรูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์ยังไม่ประสบผลสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร ทั้งในด้านการพัฒนาศาสนทายาท การจัดการศึกษา หรือแม้แต่ในด้านการเผยแผ่ศาสนาที่ตาม ด้วยปัญหาและอุปสรรคหลายประการดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม อัตลักษณ์พุทธธรรม และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และเชื่อมั่นของสังคม (กองพุทธศาสนา, 2553: 34) การสร้างศาสนทายาท “เถร” ถือเป็นส่วนสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่บวชมาแล้วมีโอกาสเล่าเรียนพระธรรมวินัยได้เต็มที่ หลังจากเรียนแล้ว ก็มีเวลาอีกมากที่จะทำงานให้

พระศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559: 4-5) การสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์นั้น จะต้องเน้นความสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) พุทธิศึกษา 2) จริยศึกษา 3) หัตถศึกษา และ 4) พลศึกษา (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ, 2542: 3) เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนและชุมชนได้รับความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะ ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน (UNESCO, 1193: 10-11) ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมและความหมายของระบบในสังคม และสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความเชื่อ อีกทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม (Whoqol Group, 1996: 3)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสุตชยาภรณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาตนเองได้ด้วยหลัก ไตรสิกขา อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 กาวนา (พระครูสุตชยาภรณ์, 2560: 168)

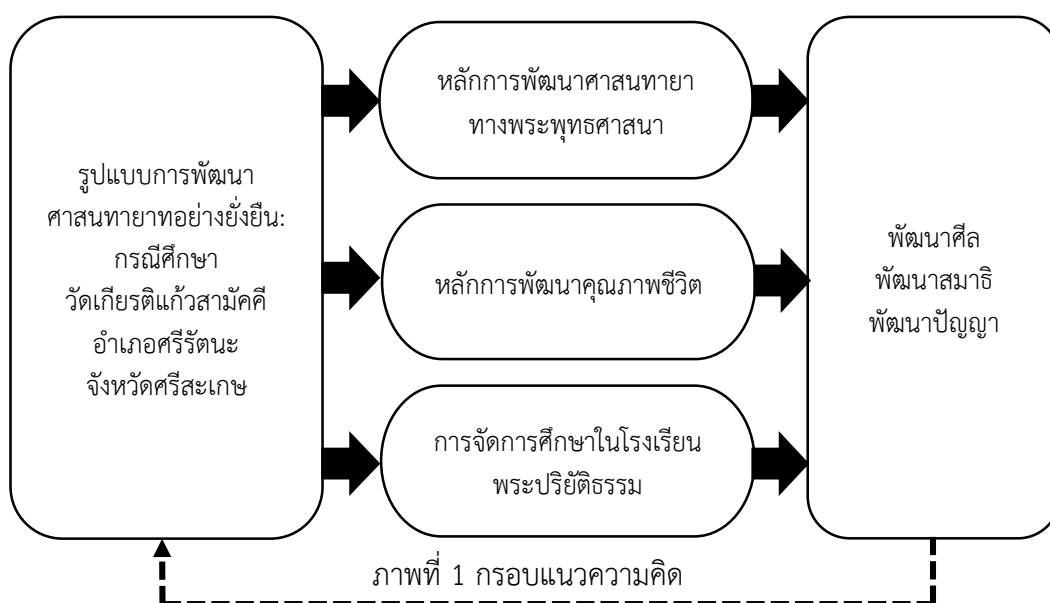
พระมหาธราธิป วรวิชัย (วรสายัณห์) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่าเป็นการสอนแบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา (Interdisciplinary Integration) ระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ผสมผสานกันอย่างลงตัว เพื่อให้ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน (พระมหาธราธิป วรวิชัย, 2564: 179)

พระมหาธีรวิทย์ ธีรวิพัฒน์เมธี (พันธ์ศรี) ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์: ทรรศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา” ผลการวิจัยพบว่า ทุนมนุษย์ในสังคมควรจะเน้นการมีส่วนร่วม รู้จักหน้าที่ เคารพสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมคนดี นำหลักการพัฒนาตนเองตามแนวทางพุทธเพื่อการดำรงชีพอย่างไม่ประมาท ไม่เบียดเบียน ประกอบอาชีพด้วยสัมมาอาชีพ(พระมหาธีรวิทย์ ธีรวิพัฒน์เมธี, 2564: 138)

พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปรี่ยม) ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า เป็นการบริหารที่มีส่วนร่วม 4 ด้าน 1) การร่วมคิดตัดสินใจ 2) การร่วมดำเนินการ 3) ด้านการร่วมรับรู้ผลประโยชน์ 4) ด้านการร่วมติดตามประเมินผล (พระมหาสิริยศ สิริยโส, 2563: 123)

พระครูปลัดวิชาญ วิชชาธโร ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการศาสนทายาทของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ศาสนทายาท มีศรัทธาอย่างแนบแน่น ยินดีในการบวช มีจิตใจแน่วแน่เข้าถึงแก่นธรรม มีความรู้ มีทักษะ สามารถพัฒนาตนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระธรรมวินัย นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย วางแผนจัดการในการปฏิบัติงานจริง ได้อย่างสมบูรณ์ (พระครูปลัดวิชาญ วิชชาธโร, 2564: 173-174)

กรอบแนวความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ/ภาคสนาม ได้กำหนดการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)
 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ และชั้นทุติยภูมิ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

ผู้วิจัยได้กำหนดลงพื้นที่การวิจัยครั้งนี้ ณ วัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาให้ทราบถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความเป็นมา ในการพัฒนาศาสนทายาทที่ยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 1) เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี 2) นักวิชาการศาสนา 3) ผู้นำท้องถิ่น 4) ผู้บริหาร 5) บุคลากร 6) นักเรียน 7) ผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1) การสัมภาษณ์ (In-depth Interview)

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกจากการให้สัมภาษณ์ บันทึกเสียง โดยการจัดสนทนากลุ่ม และสังเกตการณ์แบบภาพรวม รวมทั้งเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาถอดความแล้วเรียบเรียงสำนวนให้เป็นระบบ เสร็จแล้วทำการรวบรวมข้อมูล ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ รวมทั้งจากการศึกษาด้านเอกสารมาวิเคราะห์ตีความ ตามบริบทของเนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการระเบียบวิธีวิจัยทุกประการแล้ว ผลการวิจัยพบว่า

หลักการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามองว่า ทุกสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเป็นธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์เองก็จัดอยู่ในธรรมชาติ เมื่อมนุษย์กระทำการสิ่งใดย่อมมีผลต่อระบบธรรมชาติ เรียกว่าปัจจัยกระทบต่อสิ่งภายนอก เช่นเดียวกับสิ่งที่เกิดจากภายนอกก็มีผลต่อมนุษย์ด้วยเช่นกัน ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ทัมะ คือ เป็นสัตว์ที่สามารถพัฒนาได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561: 137) ซึ่งเป็นความคิดรากฐานที่สำคัญก่อให้เกิดระบบจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา

การพัฒนาศาสนทายาทจะประกอบด้วยหลักการใหญ่ ๆ ที่จัดว่าเป็นกิจธุระในพระพุทธศาสนา คือ คณธุระ เป็นการศึกษาเล่าเรียนด้านคัมภีร์ และ วิปัสสนาธุระ เป็นการเรียนรู้ในด้านหลักการปฏิบัติกรรมฐาน (พระราชปริยัติกวี, 2562: 29) ซึ่งเป็นกิจธุระสำคัญที่พระภิกษุสามเณรพึงเอาใจใส่ในการสืบสานต่ออายุพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกหัดเรียนรู้ในทฤษฎีก่อนลงมือปฏิบัติแม้เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ แล้วทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2556: 10) เกิดมีผู้ที่สามารถพัฒนาตนเป็นพระอรหันต์ นับว่าเป็นกระบวนการที่มีแบบแผนให้เราได้นำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดให้ทันต่อยุคสมัยปัจจุบัน

ดังนั้น หลักการพัฒนาศาสนทายาท จะต้องคำนึงถึงการพัฒนายู่ 2 ส่วน คือ การพัฒนาศาสนทายาทจากภายใน หมายถึง การพัฒนาจิตและปัญญา กับการพัฒนาศาสนทายาทภายนอก หมายถึง การพัฒนากาย วาจา อารมณ์ และสังคม การพัฒนาศาสนทายาททั้งภายในและภายนอกนี้

เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พัฒนาศีล พัฒนาสมาธิ พัฒนาปัญญา (ศิริศักดิ์ นันตี, 2556: 100) ซึ่งตรงกับหลักไตรสิกขาในทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

แนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ คือ การทำในใจโดยแยบคาย รู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดถูกวิธีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ 1) ระดับโลกียะ คือยังเนื่องในโลก ขึ้นต่อโลก ได้แก่ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกตามหลักแห่งความดี 2) ระดับโลกุตระ คือ ความเห็นที่เหนือโลก ไม่ขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549: 737-738) ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่า มนุษย์ที่พัฒนาได้แล้ว คือ บุคคลที่ประเสริฐกว่าสัตว์เหล่าอื่น ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในอรรถกถาว่าด้วยเรื่องการฝึกตน เช่นว่า “ม้าวีสตร ม้าอาโนย ม้าสินธพ ช้างใหญ่ชาติกุญชร ที่ได้รับการฝึกหัดแล้ว เป็นสัตว์ประเสริฐ แต่คนที่ฝึกตนได้แล้ว ประเสริฐกว่าสัตว์พาหนะเหล่านั้น” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/322/133)

แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอยู่ 3 ประการ (พระมรรภพ คุณสมปนโน, 2566: 264) คือ 1) แนวคิดด้านการฝึกอบรม คือ การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และมีทักษะ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาทัศนคติ ให้เป็นไปในทิศทาง เป้าหมาย นโยบาย ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ 2) แนวคิดด้านการศึกษา คือ กระบวนการศึกษา เป็นรากฐานของความรู้ที่จะเกิดขึ้นกับทุกคน เนื่องจากวิทยาการและธรรมชาติเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มนุษย์จึงมีเสรีภาพที่จะศึกษาในสิ่งที่ควรศึกษาเพื่อให้มีความรู้ประสบการณ์ นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต และแก้ไขปัญหาชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) แนวคิดด้านการพัฒนา คือ การพัฒนาคนและองค์กร ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนวิธีการพัฒนาในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ และข้อจำกัดขององค์กร และความเหมาะสมของสถานการณ์ในปัจจุบันนั้นด้วย

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนวง จังหวัดศรีสะเกษ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อประกอบในรายวิชา “สัมมานาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน” เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566 โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมในการสัมมนา 3 ท่าน ประกอบด้วย 1) พระครูศรีรัตนภิรักษ์ รองเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ 2) พระครูสุธีวรปริชา, ผศ.ดร. รอง.ผอ.ฝ่ายวิชาการ มจร.ศรีสะเกษ และ 3) นางสุทธิวรรณ มาลาศรี ปลัด.อบต.ศรีแก้วในการให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนวง จังหวัดศรีสะเกษ ผลจากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า

วัดเกียรติแก้วสามัคคี เป็นสำนักศาสนศึกษาที่มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี ที่ได้สืบสานต่อจากอดีตเจ้าอาวาส มีปณิธานในการจัดการเรียนการสอนอย่างแน่วแน่ เน้นส่งเสริมสนับสนุนการเรียนของพระภิกษุสามเณรที่บวชเข้ามา โดยเฉพาะการเรียนภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่สามารถสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาไว้ได้ และผู้ศึกษาเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งแล้วนำไปปฏิบัติ และเผยแผ่ต่อไปได้โดยถูกต้องตามพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้า ซึ่งจะสามารถรักษาปริยัติไม่ให้อันตรธานได้ แล้วยังสืบทอดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาต่อไปได้ (พระครูศรีรัตน-นาภิรักษ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566)

ภาพที่ 2 ลงภาคสนามสัมภาษณ์ ณ วัดเกียรติแก้วสามัคคี

ปัจจุบันผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว บางท่านก็สนใจเรียนหนังสือพัฒนาตนเอง เผยแผ่พระพุทธศาสนา บางท่านก็ไม่สนใจการเรียนหนังสือ แต่ก็อยู่ตามสภาพไปเรื่อย ๆ อย่างน้อยก็ทำประโยชน์ให้กับพระศาสนาอยู่บ้าง เช่น ช่วยงานวัด เป็นต้น เพราะการได้รับอิทธิพลจากทุนนิยมทางสังคม และทำให้บุคคลมีความคิดที่เป็นอิสระ ซึ่งน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งในประเด็นนี้ (พระครูสุธีร-ปริชา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566) ในส่วนความคิดที่จะเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหานักเรียนมาเรียนภาษาบาลีเป็นหลัก และเรียนได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป อันเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง (พระครูศรีรัตนภิรักษ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566) จึงมีการเริ่มจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อหานักเรียนบวชเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญโดยมีการจัดการการศึกษา คือ การเรียนการสอนวิชาภาษาบาลี จะเรียนในภาคเช้า วิชาธรรมวินัย จะเรียนในภาคบ่าย ส่วนวิชาสามัญ จะจัดให้มีการเรียนในช่วงภาคค่ำ และส่งนักเรียนไปอบรมก่อนสอบบาลีเป็นประจำทุกปี (พระครูเมธีกิตติสาร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566)

สำนักศาสนศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี ได้มีการปรับปรุงแบบการจัดการศึกษา ด้วยเหตุเพราะว่า ผลการสอบบาลีสนามหลวงเริ่มมีแนวโน้มลดลง เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จึงจัดให้เรียนวิชาภาษาบาลีให้เยอะ เพิ่มชั่วโมงการสอน ให้เรียนทั้งเช้า บ่าย เย็น จนทำให้มีผลการสอบบาลีสนามหลวงเพิ่มขึ้น และให้รางวัลแก่นักเรียน คือ ให้ท่องหนังสือใครสามารถท่องได้มาก ก็ให้รางวัลมากตามจำนวนหน้าที่ท่องได้ (พระครูศรีรัตนภิรักษ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566) หลังจากจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบตามรูปแบบที่ได้ประสบผลสำเร็จเรื่อยมา ทำให้มีผู้ที่สามารถสอบบาลีสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรม 9 ประโยคได้เป็นรูปแรกและเป็นนาครหลวงรูปแรกของจังหวัดศรีสะเกษ (พระครูเมธีกิตติสาร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสำนักศาสนศึกษาเล็ก ๆ ที่มีปณิธานที่แน่วแน่ก็สามารถประสบผลสำเร็จได้

นับว่าการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาที่ยากลำบากกว่าการจัดการศึกษาอย่างอื่น เพราะสมัยนี้โลกมีวิวัฒนาการไปไกล ซึ่งจะมีคำถามสำหรับผู้เรียนว่าเมื่อเรียนภาษาบาลีแล้วจะนำไปทำอะไร เพื่ออะไร จึงเป็นสิ่งที่ยากยิ่งต่อการจัดการศึกษาและหาผู้ที่เข้ามาบวชเรียนได้เหมือนเช่นแต่ก่อน เพราะหาพระเณรบวชเรียนยาก และจะหาพระเณรที่จะพอมีศักยภาพเป็นพระสังฆาธิการได้ก็แทบจะไม่มี แล้วสิ่งที่ได้ในปัจจุบันก็คือ เป็นวัดของหลวงตาไปมากกว่า (ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม, สนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566)

การศึกษาของพระภิกษุสามเณร วัดเกียรติแก้วสามัคคี ถือว่า เป็นหัวใจหลักของชาวอำเภอศรีรัตน และคณะสงฆ์จังหวัดศรีสะเกษ ในการเป็นศูนย์บ่มเพาะพัฒนาศาสนทายาท และเด็กเยาวชนให้เป็นผู้มีความรู้คุณธรรม เปลี่ยนความคิดพฤติกรรม ให้รู้จักใช้สติ รู้หน้าที่ รักษาสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาต่อไปในภายภาคหน้าได้ (สุรเชษฐ์ วัฒนา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566)

ภาษาบาลีนั้น นับว่าเป็นภาษาชั้นสูงในทางพุทธศาสนา เพราะเป็นภาษาที่มีความสำคัญ และสามารถสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาไว้ได้ (พระครูศรีรัตนวิริทธิ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566) และตราบไต่ที่คณะสงฆ์ยังให้ความสำคัญการเรียนการสอนในด้านภาษาบาลีเป็นหลัก ซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ประกาศเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตราบนั่นยังพอมั่นใจได้ว่าพระพุทธศาสนายังคงดำรงอยู่ (พระมหาสิทธิพร สิทธิโร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2566) ดังที่พระเดชพระคุณพระพรหมกวี (วรวิทย์) อดีตเจ้าคณะภาค 10 อดีตเจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยารามได้กล่าวไว้ในหนังสือการคณะสงฆ์การพระศาสนา ไว้ว่า “การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม เป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ แต่ถูกมองข้ามจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการหันไปส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาอื่นมากกว่า นับเป็นการทอดทิ้งการส่งเสริมการศาสนศึกษาอย่างน่าเป็นห่วง ขอฝากท่านเจ้าคณะทุกชั้นไว้พิจารณา” (สำนักศาสนศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี, 2566: 48)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี นั้น ได้สืบทอดปณิธานอดีตเจ้าอาวาส มุ่งเน้นไปที่การศึกษาพระบาลีเป็นหลัก โดยจัดให้มีการเรียนทั้งภาคเช้า ภาคบ่ายและภาคค่ำ ส่วนวิชาสามัญศึกษาจะเป็นวิชาการ หรือจะเรียกว่าบาลีหลักสามัญรองก็ได้ ทางวัดเกียรติแก้วสามัคคีเอง ก็ได้ยึดหลักการพัฒนาศาสนหลักธรรมาทางพระพุทธศาสนาไว้ คือ คັນธะระ อันเป็นกิจหรือหน้าที่หลักของพระภิกษุสามเณรที่ต้องเรียนฝึกฝนทางด้านปริยัติ คือศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วนำออกไปเผยแผ่ และวิปัสสนาธุระ อันเป็นกิจที่ต่อเนื่องจากคันธะระ โดยการนำเอาความรู้ความเข้าใจที่ได้ศึกษานั้น มาปฏิบัติเรียนรู้ให้แจ้ง เป็นไปเพื่อการละ สลัดทิ้งซึ่งการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายไม่ยึดติดในทางโลก รู้ตามความเป็นจริงในธรรมชาติที่เกิดขึ้น เป็นต้น

ซึ่งการจัดการศึกษาและการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี ก็นับว่าเป็นการปฏิบัติสอดคล้องตามนโยบายของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ตลอดทั้งให้เป็นไปตามปณิธานของบูรพาจารย์ที่ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนผลักดันในการเรียนพระบาลี และปริยัติสามัญมาจวบจนปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) หลักการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยถือหลักปฏิบัติอยู่ 2 อย่างคือคันธะระ และวิปัสสนาธุระ อันเป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้พระภิกษุทั้งหลายได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการทำหน้าที่ซึ่งเป็นกิจธรรมาของพุทธบริษัททั้ง 4 ที่ต้องพัฒนาการศึกษาทั้งด้าน ศิล สมาธิ และปัญญา หรือเรียกว่า ไตรสิกขา อันเป็นหลักแห่งการพัฒนาตนในการดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุตยาภรณ์ (2560: 159) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา” พบว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และพัฒนาตนเองได้ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐเข้าถึงอิสรภาพและความสุขได้จริง กระบวนการเรียนรู้

ฝึกฝนโดยการศึกษาเรียกว่า ไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักการศึกษาหรือหลักแห่งการฝึกฝนพัฒนาตนในการดำเนินชีวิตที่ดีงามอย่างเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์

2) แนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการจัดการระบบการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ตลอดทั้งพุทธบริษัท 4 อันเป็นศาสนทายาทที่จะเป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ให้เป็นผู้สมบูรณ์ประกอบด้วยมีสัมมาทิฐิ มีแนวคิดอย่างเป็นระบบในการศึกษา คือ 1) แนวคิดด้านการฝึกอบรมความรู้ 2) แนวคิดด้านการศึกษา ศึกษาในสิ่งที่ควรศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตได้ 3) แนวคิดด้านการพัฒนา เป็นการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ กับสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย บุญสูง (2561: 118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยาในโรงเรียนวิถิพุทธ” พบว่า การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนวิถิพุทธประกอบด้วยความต้องการพัฒนาตนเอง คือ 1) การพัฒนาด้านจิตใจ หมายถึง การพัฒนาสภาพของจิตที่มีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาร่างกาย หมายถึง การพัฒนารูปร่างหน้าตา กิริยา การแสดงออก ผิวพรรณ 3) การพัฒนาด้านอารมณ์ หมายถึง การพัฒนาในการควบคุมความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออก 4) การพัฒนาสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง การพัฒนารอบรู้ ไหวพริบ ปฏิภาณ เรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตที่ดี 5) การพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาปฏิบัติตน ประพฤติตนตามปทัชฐานทางสังคม 6) การพัฒนาความรู้ ความสามารถ หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น 7) การพัฒนาตนเองสู่ความต้องการของตลาดแรงงาน หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถ ชำนาญทางอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

3) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งด้านปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี โดยเฉพาะการเรียนภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาหลักที่ผู้ศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ และเผยแผ่ต่อไปได้โดยถูกต้อง การเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีเพิ่มชั่วโมงการสอน ทั้งเช้า บ่าย เย็น ส่วนวิชาสามัญ จะจัดให้มีการเรียนในช่วงภาคค่ำซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดวิชาญ วิษุทธโร (2564: 157) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศาสนทายาทของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” พบว่า การเพิ่มศักยภาพทางปัญญา ประกอบด้วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ศาสนทายาทได้ศึกษาเล่าเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี แล้วส่งเสริมต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงฆ์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะทางด้านปัญญาอยู่เสมอ และฝึกให้เป็นผู้สอนธรรมะ เช่น การสอนธรรมศึกษาสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการบรรยายธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรียกว่า SRIRATANA-MODEL ดังจะอธิบายต่อไปนี้

S-Student คือ นักเรียน นักศึกษา คือผู้ที่ต้องการเฝ้าหาความรู้ เพื่อการพัฒนาตนเอง

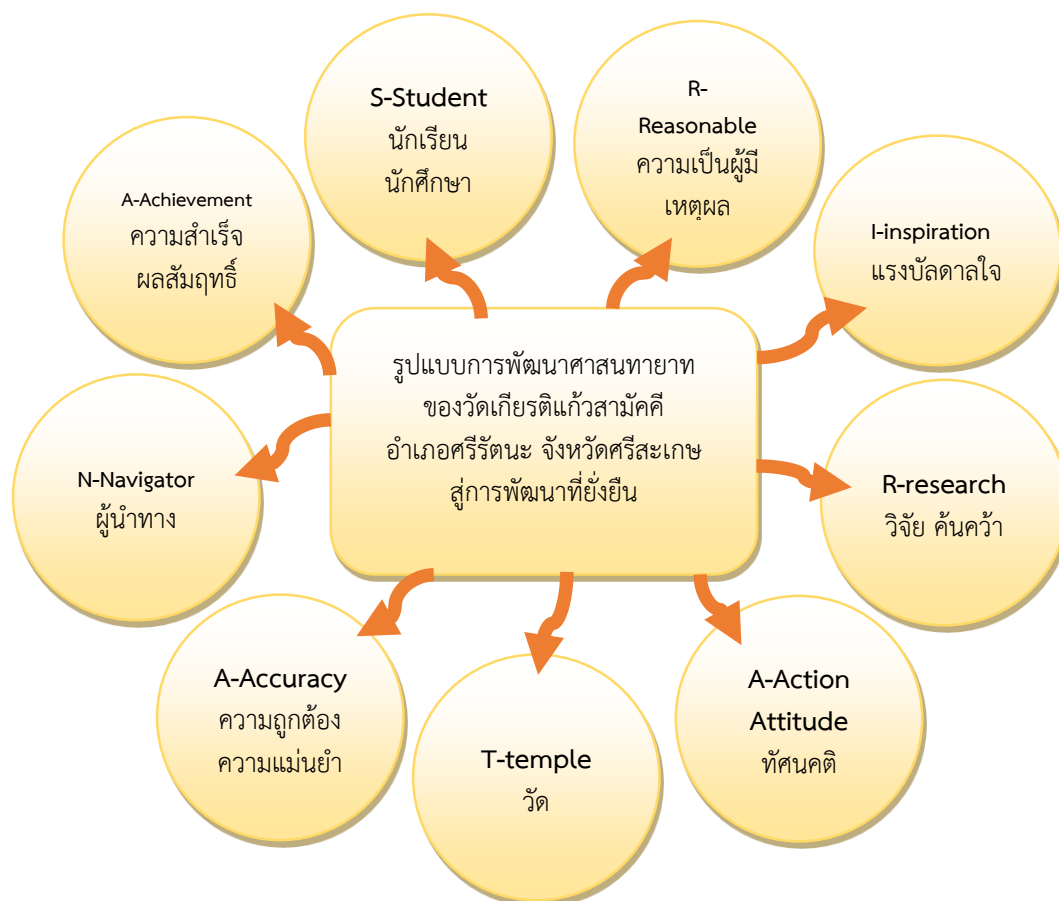
R-Reasonable คือ ความเป็นผู้มีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ เป็นสัมมาทิฐิ

I-inspiration คือ แรงบัลดาลใจ ทำให้ประสบผลสำเร็จ ด้วยกำลังใจที่ดีที่มีความหวัง

R-research คือ วิจัย ค้นคว้า เป็นการศึกษาหาความรู้ พิสูจน์หาคำตอบที่ดีที่สุด

A-Action Attitude คือ ทศนคติ มีมุมมองอย่างถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม

T-temple คือ วัด สถานที่ที่มีความสงบ เป็นประโยชน์ในการสร้างคุณธรรม จริยธรรม
A-Accuracy คือ ความถูกต้อง แม่นยำ การเรียนรู้ฝึกหัด จนมีความชำนาญชำนาญ ถูกต้อง
N-Navigator คือ ผู้นำทาง บุคคลที่มีปัญญา สามารถชี้ทางให้ผู้อื่นได้
A-Achievement คือ ความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ มีความเพียร จนประสบผลสำเร็จได้
 ดั่งองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สามารถเขียนเป็นแผนภูมิภาพ ได้ดังนี้

จากแผนภูมิองค์ความรู้ SRIRATANA-MODEL แสดงให้เห็นถึงระบบวิธีการพัฒนาศาสนทายาทในทางพระพุทธศาสนา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ปฏิบัติทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนา จนเกิดมีความเลื่อมใสศรัทธา แล้วฝึกศึกษาตามทัศนคติของตน ซึ่งต้องเข้ามาสู่การอุปสมบทอยู่ในวัดศึกษาจนเกิดความรู้มีความแม่นยำจำได้ในอรรถในธรรม จนนำไปสู่เป็นผู้มีปัญญาสามารถนำพาสาธุชนไปสู่ทางอันเป็นมรรคผล ทำให้ประสบถึงความสำเร็จในเป้าหมายของชีวิตได้

บทสรุป

วัดเกียรติแก้วสามัคคี ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างและพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตน และยังเป็นต้นแบบให้กับคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ต่อการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะภาษาบาลีที่ต้องการเน้นให้ความสำคัญเป็นประการแรกของการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพราะจะมีส่วนช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและรักษาไว้ซึ่งภาษาเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการประกาศศาสนา

รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของวัดเกียรติแก้วสามัคคี เป็นการพัฒนาด้านบุคลากรทางพระพุทธศาสนา โดยที่มุ่งพัฒนาในด้านศีล สมาธิ และปัญญา บูรณาการเข้ากับแผนการจัดการศึกษา คณะสงฆ์เน้นพัฒนาอยู่ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการอบรมบ่มเพาะพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ ประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น 2) ด้านการศึกษา เป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ศึกษาพัฒนาควบคู่กับวิชาทางโลก 3) ด้านพัฒนาคน คือ การพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีศักยภาพ ในการช่วยขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาได้

ทั้งนี้ วัดเกียรติแก้วสามัคคี ยังคงมีแนวคิดการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรอยู่เสมอ โดยที่มุ่งหมายในการพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้ด้านภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาหลักที่จะช่วยจรจรโลงพระพุทธศาสนาไว้อยู่ได้ตราบนานเท่านาน อันเป็นการสืบสานปณิธานของบูรพาจารย์ต้น ๆ ที่ได้ริเริ่มก่อสร้างสำนักเรียนและวัดเกียรติแก้วสามัคคีนี้ขึ้นมาจวบจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

คณะสงฆ์หรือหน่วยงานราชการ คือ สำนักงานพระพุทธศาสนา สามารถนำผลการวิจัยในครั้ง นี้ ไปวิเคราะห์ ตามเหตุผลในแต่ละส่วนที่มีความเกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาศาสนทายาท เพื่อในการ จัดการเรียนการสอนทั้งพระบาลี นกธรรม ตลอดจนทั้งการศึกษาในด้านพระปริยัติธรรมในโรงเรียนสาย สามัญ อันจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างบุคลากรในทางพระพุทธศาสนาได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่มีความสนใจในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศาสนทายาทต้นแบบที่ดีในพระพุทธศาสนา
- 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน
- 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างภูมิปัญญาในศาสนทายาทตามแนวทางของ

พระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

กองพุทธศาสนา (2553). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาศึกษาโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระครูสุตขยาภรณ์. (2560). “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทตามแนวพระพุทธศาสนา”. ดุษฎี นิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอาทรยติกิจ และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 9 (ฉบับที่ 2), 51.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

_____. (2559). สถานการณ์พระพุทธศาสนา พลิกหน้าเป็นพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.

- พระราชปริยัติกวี. (2562). “การศึกษาสงฆ์สมัยพุทธกาล”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2562. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2545). ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริศักดิ์ นันตี. (2556). “การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2556). 45 พรรษาของพระพุทธเจ้า. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2542). พระราชดำริ แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สำนักศาสนศึกษาวัดเกียรติแก้วสามัคคี (พระครูศรีรัตนภิรักษ์). (2566). งานฉลองเปรี๊ญธรรม. ม.ป.ท.
- UNESCO. (1993). Quality of life improvement programmes. Bangkok: UNESCO regional office.
- WHOQOL Group. (1996). WHOQOL-BREF introduction administration scoring and generic version of assessment field trial version. Geneva: World Health Organization.